

Ura knjižničnega informacijskega znanja s QR-kodo v Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana

A lesson of Library and information knowledge using QR code at the Institute for the Deaf in Ljubljana

> Nina Janžekovič

>> Maruša Slanšek Jakopič

Izveček

V šolski knjižnici Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana so uporabniki s posebnimi potrebami in pouk poteka bolj individualizirano, prilagojeno primanjkljajem otrok. Ure knjižničnega informacijskega znanja se izvajajo v sodelovanju z učitelji, pri čemer navajamo otroke na čim bolj samostojno uporabo knjižnice in knjižničnega gradiva, hkrati pa jim želimo približati knjižnico kot prostor, v katerega bi se radi vračali vse življenje. V prispevku je predstavljen primer ure KIZ-a, pri kateri je pouk potekal s QR-kodo. Učenci so v knjižnici poiskali QR-kode, za katerimi se je skrivalo vprašanje. Odgovore na vprašanja so morali poiskati v točno določeni knjigi na polici. Tako so spoznali postavitev gradiva v knjižnici in UDK-sistem.

Ključne besede

uporabniki s posebnimi potrebami, knjižnično informacijsko znanje, QR-koda, timsko delo, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana

UDK 159.922.76-056.263:027.8:376(497.4Ljubljana)

Abstract

The majority of users of the school library of the Institute for the Deaf and Hearing-Impaired are persons with special needs. The teaching is individualized and adapted to the children's deficits. The classes of Library and Information Knowledge (KIZ) are executed in co-operation with the teachers. The goals are to develop the children's independence in the use of library and its materials, as well as development of positive attitudes towards library space. The paper presents an example of KIZ lesson using QR code. The students searched for QR codes in the library where each code hid a question. The children had to find answers to these questions in a specified book on a specified shelf. In this way they got acquainted with materials arrangement and the UDC system.

Keywords

users with special needs, Library and Information Knowledge, KIZ, QR code, team work, Institute for the Deaf and Hearing-Impaired

Uvod

Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana ima že skoraj 115-letno tradicijo na področju dela z gluhi in naglušnimi otroki, dijaki ter z otroki in dijaki z govorno-jezikovno motnjo. V prilagojene programe za otroke z govorno-jezikovno motnjo pa se v zadnjih letih vključujejo tudi otroci z motnjo avtističnega spektra ter motnjo pozornosti ADHD.

Posebnost našega zavoda je uporaba slovenskega znakovnega jezika. Uporabljajo ga gluhi učenci, v pomoč pa je tudi slišočim. Ti ga uporabljajo pri usvajanju tujega jezika oziroma v komunikaciji z gluhi učenci. Naučiti smo se ga morali vsi pedagoški in strokovni delavci, tudi knjižničarka.

Delo v osnovni šoli poteka skladno z normativi in standardi, ki so prilagojeni otrokom s posebnimi potrebami. V oddelku osnovne šole je v povprečju šest učencev, zato lahko poučevanje poteka bolj individualizirano, prilagojeno primanjkljajem otrok. Pri šolskem delu se vsebine, metode in oblike dela prilagajajo otrokom in njihovim posebnostim. Za vsakega učenca je izdelan individualiziran učni in vzgojni program, ki je temelj za delo učiteljev in drugih strokovnih delavcev, ki delamo z otrokom.

Knjižnica Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana (dalje knjižnica ZGNL) z gradivom in aktivnostmi podpira vzgojno-izobraževalno delo in druge dejavnosti ZGNL. Nabavljamo, obdelujemo in hranimo knjižnično gradivo, posredujemo informacije iz knjižničnega fonda ter svetujemo o uporabi le-tega zaposlenim v vseh enotah zavoda: zaposlenim v vrtcu, osnovni šoli, srednji šoli, domu Frana Grma, mobilni službi in zdravstveni enoti. Posebna pozornost pa je namenjena najmlajšim uporabnikom: otrokom iz vrtca, ki knjižnico obiskujejo že od malih nog, osnovnošolcem in srednješolcem, ki so, ko vrnejo zadnji učbenik v knjižnico, pogosto že več let polnoletni.

V prilagojenih programih z enakovrednim ali nižjim izobrazbenim standardom (tako za gluhe in naglušne otroke kot za otroke z govorno-jezikovno motnjo) knjižničarka v sodelovanju z učitelji izvajam tudi ure knjižničnega informacijskega znanja, pri čemer navajam otroke na čim bolj samostojno uporabo knjižnice in knjižničnega gradiva, hkrati pa jim želim približati knjižnico kot prostor, v katerega bi se radi vračali vse življenje. V nadaljevanju bo predstavljen pouk s QR-kodo.

Pouk s QR-kodo

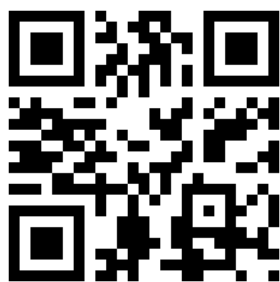
V šolskem letu 2012/2013 sem pri izvajanju knjižničnega informacijskega znanja prvič uporabila QR-kodo. Uro sem izvajala v 4. razredu, ki ga obiskujejo otroci z govorno-jezikovno motnjo, motnjo avtističnega spektra in motnjo pozornosti, in je dobro potekala. Predstavljam jo kot primer dobre prakse.

Najprej nekaj besed o tem, kaj je QR-koda. QR-koda je dvodimenzionalna črna koda in QR je kratica za angleški besedi »*Quick Response*«, kar pomeni »hiter odziv«. Prvotno je bila koda QR namenjena predvsem za uporabo v avtomobilski industriji, zdaj se zelo pogosto uporablja v oglaševalne namene in cilja na uporabnike mobilnih naprav (telefoni, tablični računalniki itd.). Kode QR, ki vsebujejo naslove spletnih strani, se vedno pogosteje pojavljajo v revijah, na plakatih in letakih, tako da za obisk spletne strani oglaševalca ni treba prepisovati URL-naslova v mobilno napravo. Uporabnik s fotoaparatom svoje naprave posname QR kodo, in če je na napravi naložen program za obdelavo slikane kode (bralnik kode QR, angleško *QR code reader*), bo naprava sama prebrala URL-naslov in uporabnika usmerila na spletno stran. Potrebna programska oprema je brezplačno na razpolago za skoraj vse modele telefonov. Na spletu je na voljo tudi večje število brezplačnih generatorjev QR-kode (*QR code generator*), ki omogočajo, da si uporabniki sami izdelajo svojo kodo QR, ki lahko vsebuje URL spletnega mesta, besedilo (npr. vsebina poslovne vizitke, izjava, slogan ipd.), telefonsko številko in vsebino SMS-sporočila. Kompleksnost elementov (črnih polj) z dolžino vsebovane informacije raste, zato je za brezhibno branje kode treba to tiskati v ustrezni velikosti in ločljivosti (QR koda, 2013).

K uporabi te »tehnične novosti« me je spodbudil Juan Ignacio Morata Sanz, ki sicer deluje kot pedagog na področju španskega šolstva. V šolskem letu 2012/2013 je deloval kot EVS-prostovoljec v Društvu Taka Tuka in je kot prostovoljec pomagal tudi v šolski knjižnici ZGNL. K sodelovanju sva povabila še učiteljico razrednega pouka Marušo Jakopič Slanšek in skupaj smo zasnovali uro knjižničnega informacijskega znanja za 4. razred. Svoje je dodala tudi ravnateljica osnovne šole, ki je dovolila

odstopanje od običajnega pravila v šoli, ki prepoveduje uporabo mobilnih telefonov med poukom.

Cilji in vsebine kurikula za knjižnično informacijsko znanje (2005) za 4. razred določajo naslednje cilje: učenec spozna temeljna izhodišča za ureditev gradiva po strokah, spozna poljudnoznanstveno gradivo s postavitvijo, se navaja na spoznavanje primerne strokovne literature in loči zvrsti gradiva. Ti cilji se uresničujejo pri dejavnostih, ko učenec lista in uporablja poučno gradivo (npr. enciklopedije, atlase in slovarje) na različnih medijih. Ob tem spoznava vire in temeljna izhodišča za ureditev gradiva po strokah: starostne stopnje in razvrščanje po osnovnih decimalnih vrstilcih (Sušec, 2005). Posodobljeni kurikulum za osnovno šolo iz leta 2011 ob tem navaja naslednje pričakovane standarde znanja v drugem triletju: »Da učenec uporablja poučne vire za iskanje informacij in učenje, najde gradivo v prostem pristopu in izbere ustrezen informacijski vir za rešitev učnega problema.« (Posodobljeni kurikulum, 2011)

Slika 1: QR-koda za slovensko različico Wikipedije

Izhajali smo iz predpostavke, da bi otroci, navdušeni uporabniki sodobne tehnologije, zastavljene cilje raje zasledovali, če bi jim ponudili »tehnično posodobljeno pot« do knjižne police in tam knjige, ki jih še vedno radi prelistajo. Uporabili smo pametni telefon, ki bere QR-kode, s katerimi smo polepili knjige. Želeli smo, da bi otroci spoznali različna tematska polja knjižnice, da so za njih zanimive knjige postavljene po različnih UDK-področjih in da se na knjižnih policah vedno najde knjiga, ki ima odgovor na otrokovo vprašanje.

Da bi otroci spoznali različne UDK-vrstilce, ki se pojavljajo na policah, in ugotovili, da so na teh poučne knjige, ki odgovorijo na njihova vprašanja, smo pripravili naslednje korake. Najprej smo izbrali knjige z različnih področij. Za vsako knjigo smo zastavili specifično vprašanje, tako da lahko otrok najde odgovor samo v točno določeni knjigi. Knjige smo polepili s QR-kodami, ki smo jih predhodno izdelali s pomočjo programa QR generator. Vsaka QR-koda skriva vprašanje, odgovor pa se nahaja v točno določeni knjigi. Če učenec najde »pravo« knjigo, v njej pa odgovor na vprašanje, najde na tej knjigi tudi novo QR-kodo z novim vprašanjem. Odgovor na to novo vprašanje pa se skriva v drugi knjigi, na drugi polici. QR-kodo učenec prebere s pomočjo programa QR reader, ki smo ga naložili na pametni telefon Samsung Mini Galaxy.

Ker so razredi na naši šoli majhni, se lahko metode in oblike dela prilagodijo otrokom s posebnimi potrebami. Tako smo lahko delali v dveh skupinah s po tremi učenci, na voljo pa smo imeli dva telefona. Na začetku smo učencem razložili, da bo to detektivska igra, da bodo oni sami detektivi, ki bodo v knjigah iskali odgovore na vprašanja. Ker je v naši šoli uporaba mobilnih telefonov (navadnih in pametnih) in podobnih naprav med poukom prepovedana, smo tokrat izjemoma zaobšli šolsko pravilo, zato da se naučimo nekaj novega. Prva skupina je začela z delom, tako da je dobila v roke kartico s prvo QR-kodo, ki je vodila k naslednji QR-kodi, ki pa je že bila nalepljena na knjigo. Skupina je končala z delom, ko je učenec s telefonom prebral začetno QR-kodo in se je vprašanje ponovilo.

Sklep

Pri načrtovanju ure smo morali posebno pozornost nameniti izbiranju in povezo- vanju QR-kode z vprašanjem (vsaka QR-koda dobi svoje vprašanje, pravilen vrstni red vprašanj in knjig, da igra nemoteno poteka), izbiranju gradiva (da odgovora na vprašanje ne najdeš v več knjigah in da je vprašanje nedvoumno) in izbiranju polic (da ni drenjanja okrog istih knjig in da otroci spoznajo večino UDK-področij). Teme oz. vsebine vprašanj smo določili vnaprej. Izbirali smo med temami, ki so bile učencem že nekoliko poznane, saj so tako lažje razumeli prebrana vprašanja in so se lažje osredotočili na iskanje gradiv v knjižnici. Učenci so potrebovali nekaj usmerjanja in pomoči knjižničarke, predvsem na natrpanih policah. So se pa takoj znašli s pametnimi telefoni, usvojili način dela in se ob učenju zabavali. Žal ni bilo možno preverjanje, koliko so si dejansko zapomnili. Sklepamo lahko le, da so doživeli šolsko knjižnico kot prijeten prostor učenja. Učiteljica je tudi poročala, da so se večkrat spomnili na to zanimivo uro, ki so jo doživeli v knjižnici. Ob ponovnem obravnavanju tem in vsebin, ki so jih zajemala vprašanja med uro knjižničnega informacijskega znanja, so se sami spomnili na to in se zato tudi večkrat odpravili v knjižnico.

Ob izvedbi te ure sva z učiteljico spoznali, da se pri tiskem delu lahko res veliko naučimo. Ura naju je motivirala za nadaljnje spoznavanje tehničnih možnosti, s katerimi naši otroci rastejo in jih moramo zato vsi, ki delamo z otroki, poznati.

Viri

Sušec, Z. (2005). Knjižnična informacijska znanja: program osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 21. 8. 2013 s spletne strani http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Knjiznicna_inf_znanja.pdf.

Knjižnično informacijsko znanje. Kurikul: osnovna šola (2009). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 21. 8. 2013 s spletne strani: http://www.zrss.si/pdf/080711123601_l-k-knjiznicno_informacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf.

QR koda. Pridobljeno s spletne strani 21. 8. 2013 http://sl.wikipedia.org/wiki/Koda_QR.

> **Nina Janžekovič**, univ. dipl. bibliotekarka in univ. dipl. komparativistka, je zaposlena kot knjižničarka na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana.
Naslov: Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, Vojkova cesta 74, 1000 Ljubljana
Naslov e-pošte: nina.janzekovic@zgnl.si

>> **Maruša Slanšek Jakopič**, učiteljica razrednega pouka na Zavodu za gluhe in naglušne v Ljubljani
Naslov: Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, Vojkova cesta 74, 1000 Ljubljana
Naslov e-pošte: marusa.jakopic.slanssek@zgnl.si

Priloga

Primeri uporabljenih vprašanj

Kateri knjižni junak ima zavezan nos? (Peter Nos je vsemu kos, polica s slikanicami za cicibane)

Pod črko S poišči knjigo o kanti požrešni. (Suhodolčan, Ti kanta požrešna, polica z mladinskim leposlovjem, oznaka UDK 82)

Koliko zob imamo v telesu? (Moj prvi leksikon, polica z oznako UDK 0 – splošno)

Poišči knjigo, s katero si lahko pomagaš, če te kdo ustrahuje ali nadleguje. (Ustrahovanje, polica z oznako UDK 159.9 – psihologija)

V kateri knjigi so napisane dolžnosti in pravice otrok, npr. da se otrok ne sme tepsti in da morajo hoditi v šolo? (Splošna deklaracija o človekovih pravicah, polica z oznako UDK 3 – družboslovje)

S čim onesnažujemo okolje? Naslov knjige je enak imenu vede o okolju (Ekologija, polica z oznako UDK 502 – ekologija)

Kje na svetu je najhujši mraz? (Vreme in klima, polica z oznako UDK 53 – fizika)

Kateri dinosaver je bil najdaljši dinosaver vseh časov? (Kako so živeli dinosavri, polica z oznako UDK 59 – živali)